

PÄRNU SÜTEVAKA HUMANITAARGÜMNAASIUM

Helena Veike

VÄÄRTUSKASVATUS PSHG-s

Lõputöö

Prima aste

Juhendaja Joosep Tammo

Pärnu 2010

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS.....	3
1. VÄÄRTUSKASVATUSE TEOREETILISED LÄHTEKOHAD	6
1.1 VÄÄRTUSKASVATUSE PÕHIJOOINI.....	6
1.1.1 Ratsionalistlik kõlbluskasvatus	6
1.1.2 Iseloomukasvatus	8
1.1.3 Integreeriv eetiline kasvatus	9
1.2 VÄÄRTUSKASVATUS EESTIS	10
2. UURIMUSE TEOSTAMINE	13
2.1 UURIMUSE EESMÄRK JA METOODIKA	13
2.2 VALIMI KIRJELDUS.....	14
3. UURIMUSTULEMUSTE ANALÜÜS JA ARUTELU	15
3.1 ÕPILASTE JA ÕPETAJATE POOLT OLULISEKS PEETUD VÄÄRTUSED	15
3.2 VÄÄRTUSED, MIDA PSHG ÕPILASTE JA ÕPETAJATE ARVATES KUJUNDAB.....	19
3.3 VÄÄRTUSED, MIDA ÕPILASTE JA ÕPETAJATE ARVATES PEAKS PSHG-S ROHKEM KUJUNDAMA	22
3.4 KÜSITLETUTE SUHTUMINE VÄÄRTUSKASVATUSSE	25
KOKKUVÕTE	29
KASUTATUD KIRJANDUS.....	32
VALUES EDUCATION IN THE PSHG.....	33
LISAD	36
LISA 1	36

SISSEJUHATUS

Väärtuskasvatusest on viimastel aastatel hakatud üha rohkem rääkima nii ühiskondlikul tasandil kui ka kooli kontekstis. Haridusminister Tõnis Lukas ütles 26. 09. 2008 peetud konverentsil „Ühiseid väärtusi hoides“ avaettekandes, et Eesti lasteaedades ja koolides läbi viidav väärtuskasvatus ei ole olnud siiani piisavalt süstemaatiline ja läbimõeldud. (Koik 2008).

Õpetajate Lehes on sageli arutletud selle üle, milline peaks olema kooli roll ja kas kool on ainult haridusasutus või ka väärtuste kujundaja rollis ning seega täidab lisaks hariduslikule poolele ka kasvatuslikku osa. Nii nagu iga teemaga on ka väärtuskasvatusele nii poolt kui vastuhääli. On koole, kes kinnitavad, et väärtusi on kogu aeg kujundatud ja neid, kes arvavad, et sellega peaks tegelema kodu. On esitatud küsimusi, milliseid väärtusi tuleks kujundada ja millised väärtused on tänases ühiskonnas üldse väärtused?

TÜ ülikooli õppejõud Made Torokoff, kes uuris kooli kui õppivat organisatsiooni ja koostöö kultuuri selles, kirjutab: *“Väärtushinnanguid ei saa õpetada – need omandatakse teiste inimeste järgimise ja jäljendamise käigus.”* Torokoffi kirjutatud artiklis tuuakse esile kooli olulist rolli väärtuste kujundajana ja õpetaja isiksust. Selleks, et noor inimene saaks väärtusi kujundada ja omandada peab tal olema eeskujud, keda järgida ning jäljendada. Kui nüüd noor veedab pea pool oma ajast koolis, siis on selge, et just koolil on suur roll noore isiksuse kujundamisel. (Koostöökultuur...2003: 10)

Üsna põhjalikult on sellest kirjutanud Eesti esimene pedagoogikaprofessor, iseseisva Eesti esimene haridusminister ja meie rahvusülikooli rajaja Peeter Pöld oma 1909. aasta artiklis „Koolimaja kasvatuslik tähtsus“ (Pöld 2006: 77). *„Mõtlemise aja nüüd meie praeguse aja koolilapse peale. Seitsme- või kaheksa-aastaselt astub ta kui õrn taimkene kooli ja käib siin – kui meie keskharidusest räägime – kümme kuni kaksteistkümmend aastat. Ta viibib siin päevas viis kuni kuus tundi, see on poole oma päevast, mis ta üleval ja tegevuses on, pealegi parema ja valgema poole. See on pool tema noorusest!”*

Niisiis ei tohiks kooli ainsaks funktsiooniks olla vaid hariduse ja akadeemiliste teadmiste edasi andmine, vaid ka väärtuste ning väärtushinnangute kujundamine ja õpilase moraalse ja emotsionaalse arengu toetamine. Loomulikult võib kool arendada õpilaste väärtushinnanguid ka kaudselt, ilma teadlikult väärtuskasvatusega tegelemata.

Õpilasi mõjutab õpetajate eeskuju ja suhtumine, üldine koolikeskkond ja omavahelised suhted. Kuid nii ei saa olla kindel, milliseid väärtusi kujundatakse. Kui kool aga paneb paika väärtused, mida soovib ja peab vajalikuks õpilastes kujundada, siis ta teeb selle nimel ka teadlikku tööd. Lähtudes loetud artiklitest ja raamatutest, mis sama teemat puudutasid, tekkis mul mõte oma uurimistöös väärtuskasvatuse teemasse põhjalikumalt süüvida.

Aastatöö eesmärgiks on uurida Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi õpetajate ja gümnaasiumiõpilaste arvamust väärtuskasvatusest, uurida, milliseid väärtusi peetakse oluliseks, milliseid väärtusi PSHG-s küsitletute arvates kujundatakse ja milliseid väärtusi tuleks veel kujundada.

Kuna ma oma uurimustööga ei soovi midagi ümber lükata ega tõestada, vaid uurida hetkeolukorda Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumis, siis ei ole töös püstitatud hüpoteesi, vaid on uurimisküsimused, millele ma püüan vastuseid leida.

Uurimisküsimused, millele ma vastuseid otsin, on järgmised:

- *Milliseid väärtusi gümnaasiumi õpilased ja õpetajad oluliseks peavad?*
- *Milliseid väärtusi PSHG küsitletute arvates kujundab ja mida oleks veel vaja kujundada?*
- *Kas ja miks on koolis üldse vaja väärtustele tähelepanu pöörata?*

Uurimistöö meetodina kasutasin kvalitatiivset meetodit (küsitlusi). Uurimuse empiiriline osa on saadud küsitlustest (**Lisa 1**) ja andmete analüüsimisel kasutan antud uurimustöös tematiseerimist.

Uurimustöö jaguneb kaheks osaks. Esimeses on käsitletud väärtuskasvatuse teoreetilist poolt ning antud ka väike ülevaade väärtuskasvatusest Eestis. Teine osa on empiiriline uurimus, kus on analüüsitud küsitluste tulemusi ja tulemustest vastavalt tehtud ka järeldused.

Kirjandusest leidsin vastavasisulist materjali TÜ eetikakeskuse poolt väljaantud raamatutest, artiklitest ning ka võõrkeelsest kirjandusest. Eriliselt tootsin esile Graham Haydoni „Values in Education“ raamatut, kus käsitletakse väärtuskasvatuse teemat ka seoses kooli ja õpetajatega.

1. VÄÄRTUSKASVATUSE TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

1.1 Väärtuskasvatuse põhijooni

Väärtuskasvatus kui selline on mitmeetapiline protsess. Esimene etapp on selleks, et õpilane õpiks enda ja teiste väärtusi tundma ning neid omavahel kõrvutama. Teisel astmel teeb ta endale selgeks, miks ta hindab just neid väärtusi ja mis nende väärtuste järgi elades on tulemuseks talle ja ka ühiskonnale tervikuna. (Väärtused...2009: 11)

Väärtuskasvatuse läbiviimiseks on palju erinevaid meetodeid. Muidugi ei saa neist välja võtta parimat, mille võiks üks-üheselt üle võtta, kuna iga kool peaks töötama välja just talle sobiliku süsteemi. Arvestama peab konkreetse kooli, õpilaste ja õpetajatega.

Ehkki vahel võib jääda mulje, et väärtusi saab kujundada vaid kirjanduses, inimese- või ühiskonnaõpetuse tunnis, siis Graham Haydoni sõnul saab väärtusi kujundada igas ainetunnis. Näiteks toob ta välja matemaatika, kus saab kujundada täpsust. (Haydon 2006: 6) .

Meetoditest rääkides on lisaks traditsioonilisele käskude-keeldude kasvatusele enim levinud lähenemised ratsionalistlik kõlbluskasvatus, iseloomukasvatus ja integreeriv eetiline kasvatus.

1.1.1 Ratsionalistlik kõlbluskasvatus

Ratsionalistliku kõlbluskasvatuse mudel lähtub Immanuel Kanti deontoloogilisest eetikast. Deontoloogiline eetika jaguneb kaheks põhiliseks teooriaks: partikularism ehk teodeontoloogia ja generalism ehk reeglideontoloogia. Teodeontoloogia eetika jaguneb veel omakorda kaheks: intuitsionismiks ja detsisionismiks ehk eksistentsialismiks. Intuitsionistidele on olulisimaks määrajaks südametunnistus. Selleks, et avastada, milline tegu on moraalselt õige ja milline väär,

peaks igas olukorras küsima nõu südametunnistusest. Nii peaks igas situatsioonis olema võimalik teha kindlaks õige ja väär käitumine. Eksistentsialismis aga pole mingit kindlat moraalselt õiget vastust olemas, kuni inimene ise ei otsusta, mis on õige ja mis on väär. Ehk siis mitte miski ei ole ei õige ega väär. Alles otsus, mille inimene teeb, määrab selle. (Pojman 2005: 216)

Intuitsionismi juures on väga huvitav see, et tegelikult ei saa seal ka ju tuua välja ühte kindlat vastust või tegutsemisviisi, kuna inimeste intuitsioonid on ju erinevad ja see, mis ühe jaoks on moraalselt õige, võib teise jaoks olla täiesti mitteaktsepteeritav.

Reeglideontoloogias näeb Kant moraalsust kui reeglite kogumit, mis suunab inimestevahelisi suhteid. Reeglideontoloogia eetika kohaselt saame me välja tuua üldised moraalireeglid, mida on võimalik universaliseerida kõigi moraaliotsustuse jaoks. (Pojman 2005: 218)

Ratsionaalses kõlbelses kasvatuses on oluliseks osaks väärtuste selitamine. Selle kohaselt on väärtused seotud ainult isiklike valikute, mõtete ja huvidega ning välistel jõududel ei tohiks lasta seda häirida. See aga on üsna raskesti teostatav, kuna väärtused ja moraal ei saa inimesel kujuneda täiesti religioonist, teadusest, traditsioonidest, ja ühiskonnast lahus olles. (Väärtused...2009: 93)

Tartu Ülikooli Õppekava Arenduskeskuse poolt 07. 11. 2008 korraldatud integratsiooni seminaril rääkis TÜ eetikakeskuse juhataja dr Margit Sutrop väärtuste integreerimisest ainekavasse. Ta tõi väärtuste selitamise kohta välja erinevad väärtuste selitamise versioonid. 1966. aasta versioonis on välja toodud kolm etappi. Esiteks valimine. Valida on võimalik erinevalt. Esiteks saab inimene oma valikuid vabalt teha, tihti tuleb ette ka olukordi, kus peab valima erinevate alternatiivide vahel, ning üsna tark tegu oleks oma valikuid langetada võimalikke tagajärgi kaaludes. (Sutrop 2008)

Teiseks oluliseks pidamine. Selle alla käib oma valiku tähtsaks pidamine ning kui otsus on tõesti oluline, siis ka selle teiste ees kinnitamine. Viimaseks etapiks on tegutsemine, kui inimene kas toimib ühes kindlas olukorras kindla valiku kohaselt, mille ta langetas, või toimib ta nii korduvalt, juba väljakujunenud teatud elumudeli põhjal. Põhilise esindajana võib välja tuua näiteks Louis Rathsi. (*ibid*).

1975. aasta versiooni põhiesindaja on Howard Kirschenbaum, kes täiendas 1966. aasta versiooni mudelit. Nüüd on selles viis etappi. Esiteks mõtlemine, mis jaguneb omakorda mõtlemiseks eri tasanditel, kriitiliseks mõtlemiseks, moraalseks arutluseks kõrgematel tasanditel, ja loovaks mõtlemiseks. Teine etapp on tundmine, mis on üldiselt sama, mis 1966. aasta versioonis oli „oluliseks pidamine“. Taas otsuse oluliseks ja kalliks pidamine, endas kindel olemine ning lisaks ka oma tunnetest teadlik olemine. Järgmine etapp on valimine, mis 1966. aasta versioonis oli esimesel kohal. Valimine vabalt, alternatiivide vahel, tagajärgi arvestades ja tulemust ette planeerides. Suhtlemine on päris uus lisandus, seda 1966. aasta versioonis polnud, nagu ka mõtlemist. Suhtlemine koondab endas oskust edastada sõnumeid, empaatiat ning ka konfliktide lahendamist. Viimane etapp on tegutsemine, mis võib olla korduv, järjepidev ning pädev. (Väärtused...2009: 95)

1.1.2 Iseloomukasvatus

Teine väärtuskasvatuse mudel on iseloomukasvatus. Selle aljuured on Aristotelese vooruseetikas (Väärtused...2009: 8).

Aristotelese vooruseetika järgi ei saa moraalne isik eksisteerida ühiskonnast lahus. Aristoteles on öelnud, et voorused on need jooned, mis võimaldavad indiviididel kogukonnas hästi elada. Selleks aga on vaja ühiskondlikke institutsioone, nii et järelikult ei saa voorused ühiskonnast lahus olla ja nii öelda vaakumis areneda. Ta leidis ka, et just riik on see, mis peaks aktiivselt ergutama kodanikke voorusi omandama. (Pojman 2005: 260)

Samal seisukohal ka Peeter Pöld oma artiklis “Kultuur ja rahvahariduse korraldus“. Ta kirjutas, et kultuuri edenemine sõltub kahest tegurist: ühelt poolt inimesest endast ja teiselt poolt ühiskonnast. (Pöld 2006: 22)

Haydon tõi välja aga võimaliku põhjuse, miks õpetajad ei pruugi väärtuskasvatusest väga vaimustatud olla. Kui käsitleda õpetajaid väärtuste edastajana, jääb mulje, et edastatavad ise on passiivsed ning õpetajad peavad tegema tööd, millel pole tulemusi. Siinkohal tõi ta sisse mõiste **indoktrinatsioon**, mis tähendab olukorda, kui keegi võtab mingid teadmised ja ideed vastu, ilma neid ise läbi mõtlemata ning mõistmata. (Haydon 2006: 165)

Iseloomu kujundamine on nii oluline, et näiteks Ameerikas on loodud lausa Iseloomukasvatuse Ühing (*Character Education Partnership*), mis on välja andnud näiteks „Efektiivse iseloomukasvatuse 11 printsiipi“ ning ka „Iseloomukasvatuse kvaliteedistandardid“, et aidata koolidel ja lasteaedadel karakteri kasvatamisega tõhusamalt tegeleda. Iseloomukasvatuse Ühing on mittetulunduslik, erapooletu ja sõltumatu organisatsioon, mis on veendunud, et laste ja noorte moraalne, sotsiaalne ja emotsionaalne areng on sama olulised kui nende õpiedukus ja faktiteadmised. Iseloomukasvatuse Ühingu peamine programm, riikliku iseloomu edendava kooli auhinnaprogramm tunnustab iga aasta 10 kooli ja piirkonda, mis on iseloomukasvatuse vallas palju saavutanud. (National...2010)

Midagi sellelaadset korraldas 2009. aastal 3.-4. detsembril Tartus esmakordselt ka Eesti, tunnustades aasta väärtuskasvatuse lasteaeda (milleks 2009. aastal osutus Pärnu Päikesejänku lasteaed) ja kooli (milleks osutus Rocca al Mare Kool). Sellest rändauhindade andmisest on Tartu Eetikakeskusel plaanis teha Eesti väärtusarenguprogrammi raames traditsioon, jagades auhinnad iga-aastaselt konverentsil. (Väärtuskasvatuse...2009)

1.1.3 Integreeriv eetiline kasvatus

Ja veel on integreeriv eetiline kasvatus, mis püüab eelnenud kaht mudelit omavahel ühendada, pidades üheväärselt tähtsaks nii arutlusvõimet ja peegeldamisoskust kui ka iseloomuomadusi. Integreerival eetilisel kasvatusel on kolm põhiideed.

Esiteks moraalse asjatundlikkuse käsitus, mis pakub õpetatava sisu kohta konkreetseid mõtteid. Moraalselt käituv inimene rakendab erinevates olukordades esiteks eetilist tundlikkust, mõistes teiste inimeste emotsioonide väljendust, nähes asju ka teiste vaatepunktist, luues teistega kontakti, suheldes ja olukordi tõlgendades. Teiseks eetilist otsustamist, mis tähendab eetiliste probleemide mõistmist, arutlusvõime omamist ja tagajärgede mõistmist. (Väärtused...2009: 339)

Moraalne inimene rakendab ka eetilise fookuse nägemist, austades teisi, arendades südametunnistust, olles vastutustundlik, aidates teisi ning otsides elu tähendust, ja eetilist tegevust, mis koondab endasse konfliktide ja probleemide lahendusoskuse, enesekehtestamise teisi austades, juhiinitsiatiivi võtmise, otsuste elluviimise ja ka püsivuse ning visa töö. (*ibid*)

Teine põhiidee käsitleb interaktiivset ja transformeerivat kasvatust. Transformeeriv ehk muutev selles mõttes, et laps muudab end keskkonnale reageerides. Näiteks laps, kellele õpetatakse, kuidas teisi aidata, on teistsugune lapsest, kellele õpetatakse ainult seda, kuidas ilus olla. Samas ei muutu ainult õpilased vaid muutuda saavad ka keskkond ja õpetamine, kui neid arendada vastavalt õpilase arengutasemele. (Väärtused...2009: 344)

Kolmanda põhiidee juhtmõte on see, et inimene on koostööle suunatud ning ennast aktualiseeriv. Inimesed on edukad teatud sotsiaalsetes ning psühholoogilistes tingimustes. Need vajalikud tingimused muutuvad vastavalt vanusele. Näiteks teismelised vajavad kiiremaks arenguks tasakaalustatult iseseisvust ning ühtekuuluvust. Laste jaoks on efektiivsemaks arenguks vaja rohkem hoolitsust. Inimesed on loodud sotsiaalseteks olenditeks ning tegema koostööd. Seetõttu peaksid vooruslikkus, arutelud ning kogukond olema ühendatud. (*ibid*: 348)

1.2 Väärtuskasvatus Eestis

Tänapäeva Eestis on hakatud väärtuskasvatusele aina rohkem tähelepanu pöörama. Riiklik programm “Eesti ühiskonna väärtusarendus 2009-2013” aitab hoida ja arendada neid väärtusi, mis kindlustavad Eesti ühiskonna inim- ja sotsiaalse arengu, mis omakorda loob eeldused Eesti majanduse ja muude valdkondade kiireks arenguks. (Riiklik...2008)

Programm peab silmas ühendavaid alusväärtusi. Neid väärtusi võib tinglikult jagada järgmiselt:

1. **moraalsed väärtused** (ausus, hoolivus, õiglus, inimväärikus, lugupidamine iseenda ja teiste vastu);
2. **sotsiaalsed väärtused** (vabadus, demokraatia, õiguspõhisus, solidaarsus, vastutus, rahvuslus, emakeel, kultuuriline mitmekesisus, sallivus, sooline võrdõiguslikkus).

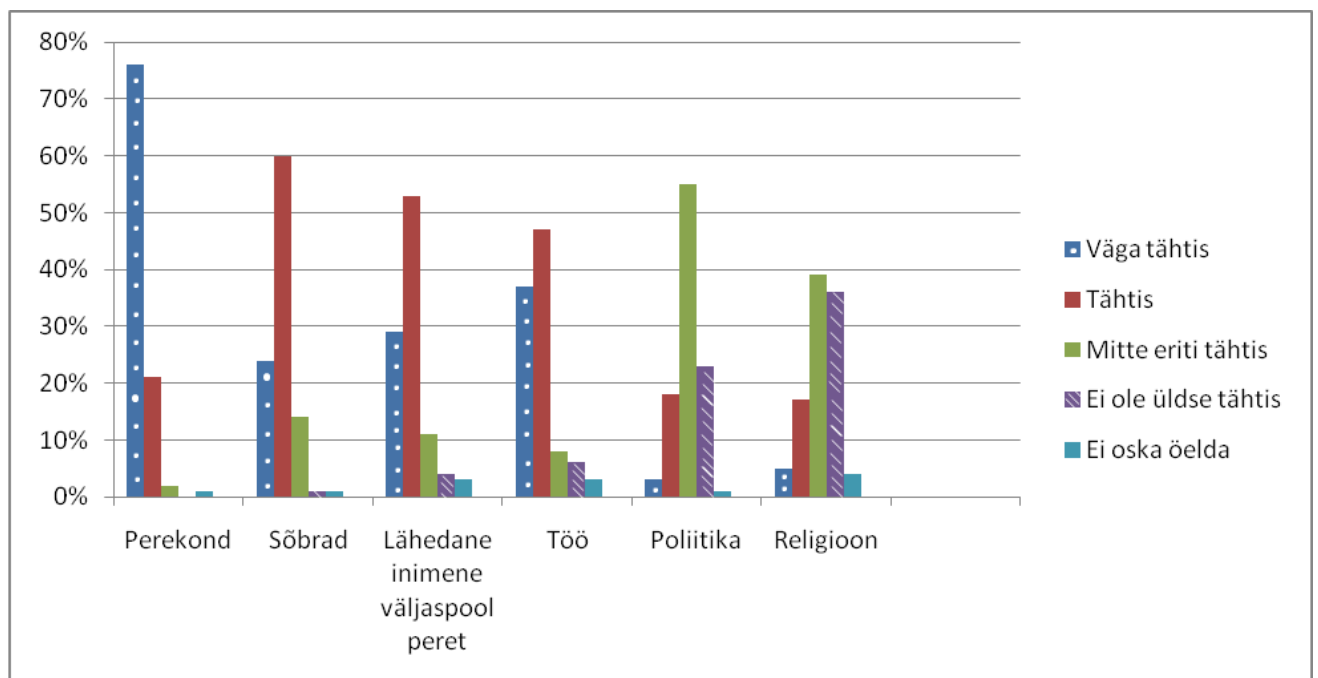
Väärtusarendusprogrammis on välja toodud, et nimetatud väärtuste hoidmise ja arendamise vajadus on suur. „*Sotsioloogilised uuringud on näidanud, et Eesti ühiskonna jätkusuutlikkust ohustavad moraalnormide eiramine, ühiskonna vähene sidusus, individualistliku tarbijamentaliteedi ja hedonistliku elulaadi pealetung, liiga väike patriootlikkus, hoolimatu suhtumine tervisesse ja keskkonda, inimelu vähene austamine, stabiilse perekonna asendumine*

ajutise kooseluga, madal iive, vägivalla levik, madal kodanikuaktiivsus, muulaste nõrk integreeritus Eesti ühiskonda ja mitmed teised tegurid.“ (Väärtusarendusprogramm 2009 :1)

Need tulemused näitavad selgesti, et väärtuskasvatust ning sellega süsteemselt tegelemist on väga vaja.

„Programm asetab tähelepanu keskmesse laste ja noorte väärtuskasvatuse. Sellest lähtuvalt on programm suunatud laste ja noortega seotud rühmadele, mille tuumiku moodustavad lapsevanemad, õpetajad, kooli- ja huvijuhid, lasteaia- ning koolitöötajad, noorsootöötajad ja teised. Lisaks on oluline kaasata noorte väärtusarendusse ka noorte ning teised kodanikeühendused, erasektori ettevõtted, meedia (ja avalikkus laiemalt), muuta noorte väärtusarendus „kogu ühiskonna asjaks“.“ (ibid : 6)

Järgneval joonisel on ära toodud 2003. aastal Eesti Kirikute Nõukogu poolt läbi viidud uuringu tulemused. Uuring näitas, et kõige olulisemaks peetakse perekonda, sõpru ja lähedasi inimesi. Poliitikat ei peetud eriti tähtsaks ning religiooni kohta kirjutati kõige rohkem, et see pole üldse oluline. (Eestimaalaste...2003)

Joonis 1 Eestlaste erinevate eluvaldkondade tähtsus

Konverentsil “Kristlikud väärtused Eesti poliitikas” peetud ettekandes toob Margit Sutrop esile kaks erinevat väärtussüsteemi ja tõstatab küsimuse, millisesse väärtussüsteemi kuulub Eesti. *“Kahjuks tuleb välja, et Euroopaga seob meid see, mis Euroopat eristab Ameerikast ja Aasiast: sekulaarsus, abielu kui institutsiooni marginaliseerumine ning ohtlikult madal iive. Paraku peame aga tunnistama, et meie probleemid on veelgi teravamad kui vanal Euroopal, sest totalitaarse võimu all elamine on kahjustanud meie võimet luua sotsiaalseid sidemeid ja täita oma kodanikukohust. Peame endalt küsima, kas oleme valmis jagama neid kollektiivseid väärtusi, mida uuenenud Euroopa tunnistab: sallivus, solidaarsus, hoolimine ja vastutus.”* (Sutrop 2005)

Eelpool mainitud mõtteid kinnitavad ka Eesti inimarengu aruanded (2006, 2007), mis on näidanud Eesti majandusliku suutlikkuse arengut, ent osutanud ka probleemidele inim- ja sotsiaalarengu vallas. Võrdlevad väärtusuuringud näitavad, et Eesti inimest iseloomustab Euroopa Liidu keskmisega võrreldes suurem suundumus individuaalsetele naudingutele ning väiksem kollektiivse vastutuse tähtsustamine. (Väärtusarendusprogramm 2009: 2)

2. UURIMUSE TEOSTAMINE

2.1 Uurimuse eesmärk ja metoodika

Käesoleva uurimustöö eesmärgiks on teada saada Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi (edaspidi PSHG) õpetajate ja gümnaasiumiõpilaste suhtumist väärtustesse ja väärtuskasvatusse. Uurida, milliseid väärtusi peetakse oluliseks, milliseid väärtusi PSHG küsitletute arvates kujundab ja milliste väärtustega tuleks veel tööd teha ja millele rohkem tähelepanu pöörata.

Töö eesmärkidest tulenevad ülesanded: Soovin välja selgitada, milliseid väärtusi PSHG õpetajad ja õpilased (edaspidi respondendid) väärtustavad ja milline on nende isiklik suhtumine väärtuskasvatusse. Samuti, millised on respondentide ettepanekud väärtuste teadlikumaks arendamiseks. Loodan saada informatsiooni, mis aitaks PSHG väärtuskasvatust teadlikumalt arendada.

Uurimistöö oodatavaks resultaadiks on põhjalik informatsioon, mis annab koolile ettekujutuse õpilaste ja õpetajate suhtumisest väärtuskasvatusse ja annab ka informatsiooni, mida õpilased ja õpetajad väärtustavad, milliste väärtustega koolis juba tegeldakse ja milliseid võiks veel arendada. Et PSHG võiks olla esirinnas mitte ainult teadmiste poolest, vaid ka tuntud üle Eesti kui väärtuskasvatusega teadlikult tegelev kool.

Uurimustöö materjal on kogutud ning analüüsitud kvalitatiivsete sotsioloogiliste meetodite abil. Seega ei kasutata empiirilisest materjalist järelduste tegemisel peamiste argumentidena arvulisi näitajaid (Lagerpetz 1999). Analüüsimisel kasutan saadud andmete tematiseerimist. Materjali süstematiseerimiseks kasutatud kategooriad on loodud lähtudes ankeetide küsimustest.

See lähenemine ei otsi tõde, vaid uurib nähtusi sellisena nagu need on reaalses maailmas. Kuna ma ei soovi oma uurimistööga midagi ümber lükata ega tõestada, vaid uurida hetkeolukorda, siis ei ole antud töös hüpoteesi vaid on uurimisküsimused, millele töö käigus püüan vastuseid leida.

Uurimisküsimused, millele ma vastuseid otsin, on järgmised:

1. Milliseid väärtusi gümnaasiumi õpilased ja õpetajad oluliseks peavad?
2. Milliseid väärtusi PSHG küsitletute arvates kujundab ja mida oleks veel vaja kujundada?
3. Kas koolis on üldse vaja väärtustele tähelepanu pöörata?

Uurimuse empiiriline aine on saadud küsitluste (**Lisa 1**) tulemustest. Küsitluse valisin, kuna sellisel viisil on võimalik saada teada paljude inimeste arvamus. Lisaks on küsitlus konkreetne ning selgepiiriline. Küsitluse küsimused lähtuvad uurimisküsimustest. Toetavad neid ja annavad võimaluse saada täiendavat informatsiooni antud teemal.

Küsitlus jaguneb mõtteliselt nelja alateemasse:

- I blokk – väärtused, mida küsitletud oluliseks peavad
- II blokk – väärtused, mida PSHG küsitletute arvates kujundab
- III blokk – väärtused, mida küsitletute arvates PSHG-s veel peaks kujundama
- IV blokk – küsitletute suhtumine väärtuskasvatusse

2.2 Valimi kirjeldus

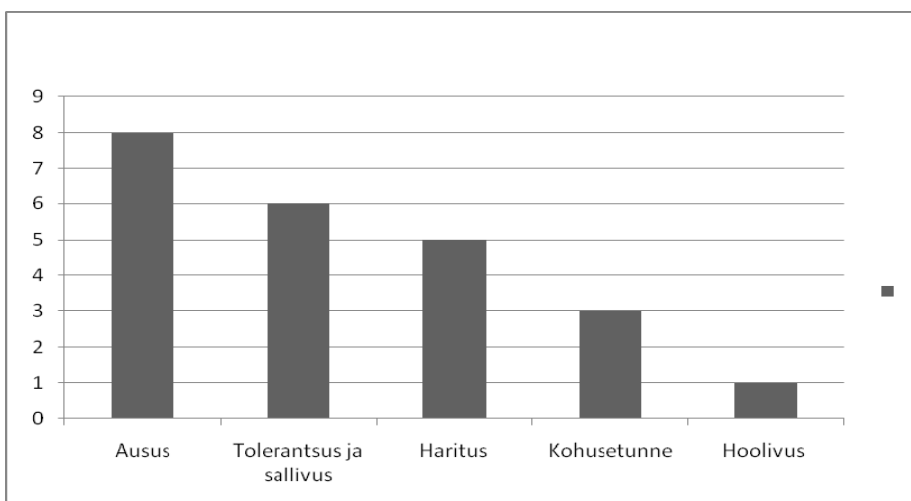
Küsitletuteks olid PSHG õpetajad ja gümnaasiumi õpilased. Valisin just gümnaasiumi õpilased, kuna nende seast oli võimalik välja tuua ka erinevus nende õpilaste, kes on PSHG-s õppinud alates viiendast klassist, ja nende vahel, kes on tulnud PSHG-sse alles kümnendast klassist.

Küsitlusi jagasin välja kuuetele gümnaasiumiklassile ja õpetajatele. Õpetajate seas jagasin välja 16 ankeeti ja tagasi sain 9 täidetud ankeeti, mis ei ole statistiliselt küll eriti suur, ent annab siiski mõningase ülevaate. Õpilaste seas jagasin laiali 120 ankeeti, saades täidetud ankeete tagasi minu jaoks üllatavalt suure arvu: 87. Tundus, et üldiselt ollakse teemast üsna huvitatud ning valmis võtma aega, et veidi sellel teemal mõelda ning oma arvamus kirja panna.

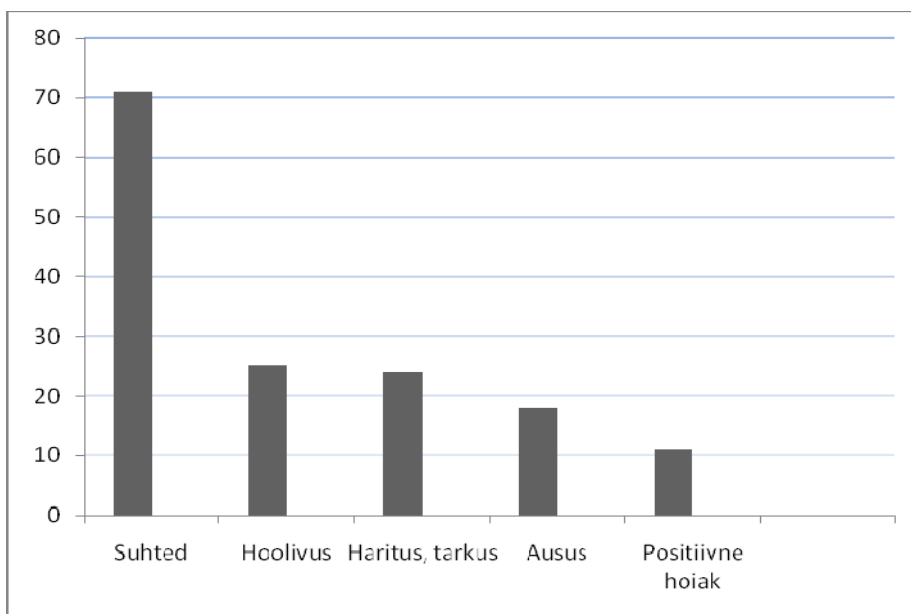
3 UURIMUSTULEMUSTE ANALÜÜS JA ARUTELU

3.1 Õpilaste ja õpetajate poolt oluliseks peetud väärtused

Antud alapeatükk käsitleb küsimuste esimest blokki- nimelt väärtusi, mida õpilased ja õpetajad oluliseks pidasid. Esimene osa koosneb respondentide vabavastustest ja teine osa küsimustikus välja pakutud väärtustest, kus respondentidel tuli reastada nende endi jaoks viis kõige olulisemat.

Joonis 2 Õpetajate isiklikud vabavastustega väärtused (vastanute koguarv 9)

Joonis 3 Õpilaste isiklikud vabavastusega väärtused (vastanute koguarv 87)

Analüüsidest küsitlustes vabavastustest välja tulnud infot õpetajate (vt joonis 2) isiklike väärtuste kohta selgus, et õpetajad väärtustavad kõige rohkem **ausust**. Seda märkis üheksast vastajast kaheksa. Aususe alla käis ka näiteks sõnapidamine. Teisele kohale tuli **tolerantsus**, mida toodi isiklikes väärtustest ära kuuel korral. Tolerantsuse alla käis ka omapära ja originaalsuse sallimine. Kolmandaks enim ära märgitud väärtuseks oli **haritus**, mille all peeti silmas üldist intelligentsi, tarkust ja laia silmaringi. Olulisema nelja väärtuse hulgas märgiti õpetajate poolt ka **kohusetunnet**. Samuti oli õpetajate jaoks oluline väärtus **hoolivus**. Huvitav oli see, et isiklike väärtustena ei toodud vabavastustes kordagi esile suhteid ja armastust. Väga palju mõtlemisainet pakkus ka see, et kuigi kooli motoks on vabadus, loovus, vastutus, siis neid väärtusi märgiti ära ainult ühel korral. Ka selliseid väärtusi nagu õiglus, distsipliin ja usaldusväärus märgiti ainult ühel korral. Väärtused nagu tervis, keskkonnasõbralikkus ja patriotism ei leidnud õpetajatest respondentide seas üldse märkimist.

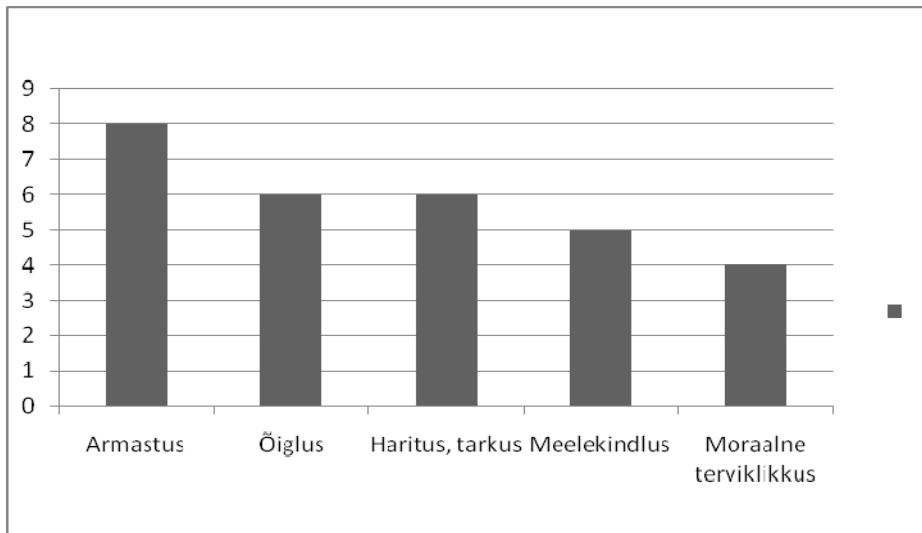
Kui siia kõrvale tuua võrdluseks need väärtused, mida õpilased märkisid (vt joonis 3), siis siin olid **suhted** (87-st 71) esikohal. Suhted perekonnas, sõpradega ning poisi ja tüdruku vahel. Teiseks oluliseks väärtuseks tõid õpilased **hoolivuse** (87-st 24). **Haritus** (23) oli õpilastel sama olulisel kohal kui õpetajatel ja reastus viie olulisema väärtuse hulgast kolmandale kohale. **Ausus**, mis õpetajatel oli esikohal asetis õpilastel neljandale kohale. Aususe all peeti eelkõige peeti silmas siirust, sõnapidamist ja usaldusväärust. Samuti leidis märkimist **positiivne hoiak**. Ka sallivus, keskkonnasõbralikkus ja intelligentsus leidsid märkimist, ent mitte nii märkimisväärselt suurel hulgal. Väga huvitav oli, et õpilased tõid välja ka moraalselt terviklikkust, usku, tervist, väarikust, samuti lojaalsust, initsiatiivikust ning tänulikkust.

Isiklike väärtuste all nende õpilaste, kes on PSHG-s õppinud alates viiendast klassist, ja nende, kes on õppinud PSHG-s alates kümnendast klassist, suurt erinevust välja ei tulnud.

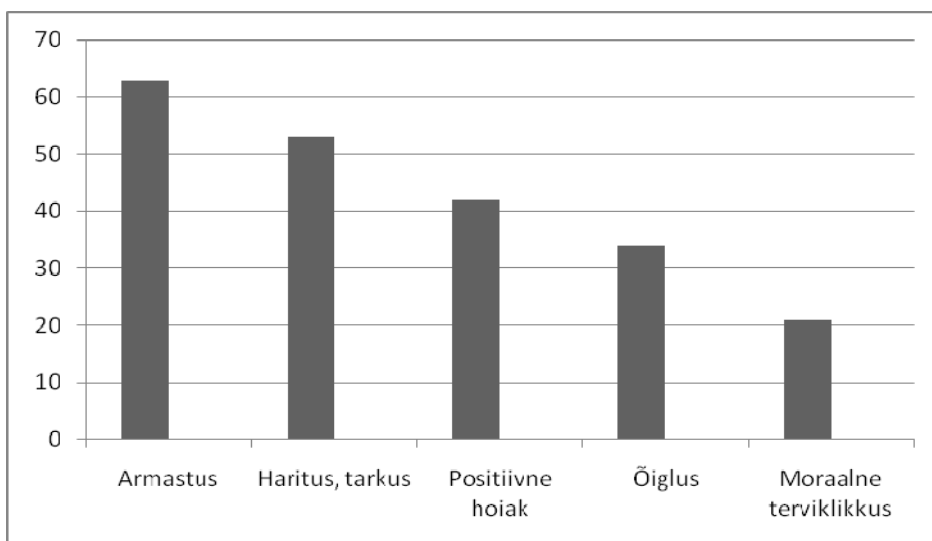
Kui võrrelda õpilaste ja õpetajate väärtusi, siis võib märgata erinevusi. Kui õpilased tõid esile suhted ja empaatilisuse, siis õpetajate osas ei leidnud suhted ja keskkond, samuti patriotism üldse märkimist. Siinkohal võib nüüd esitada küsimuse, et kas siis täiskasvanutele polegi suhted ja keskkond olulised või võetakse neid nii enesestmõistetavalt, et eraldi väärtustena ära ei tooda. Kas inimesed, kes alles alustavad oma elu ja kellel perekonna loomine on ees, väärtustavad suhteid seetõttu rohkem, või väärtustatakse suhteid noorte seas seetõttu, et praegune aeg on paljud pered lahku viinud?

Märkimisväärne oli, et kui õpilased oskasid välja tuua sellist olulist oskust nagu enesekehtestamine, siis õpetajad ei märkinud seda kordagi. Nad tõid hoopis välja teistega arvestamise, mida omakorda õpilastel eraldi väärtusena välja toodud polnud. Loodetavasti see enesekehtestamine ei tule õpilastel teistega mitte arvestamise hinnaga. Samuti ei toonud õpilased olulise väärtusena esile kohusetunnet, mis oli õpetajatel väärtustest neljandal kohal. Ometi on kohusetunne nii koolielus kui töös ülimalt oluline.

Kui tuua välja sarnasused õpilaste ja õpetajate väärtuste osas, siis mõlemad respondentide grupid hindasid ausust, sallivust ja tolerantsi, samuti haritust. Huvitav oli see, et kui õpetajate ausus oli seotud eelkõige sõnapidamisega, siis õpilastel siirusega.

Joonis 4 Õpetajate isiklikud valikvastustega väärtused

Joonis 5 Õpilaste isiklikud valikvastustega väärtused

Küsimustiku viimane küsimus oli valikvastustega, kus tuli järjestada küsimustikus nimetatud väärtused viie olulisema järgi. Huvitav oli see, et kuigi õpetajad (vt joonis 4) esimeses blokis oma isiklike väärtuste seas armastust ega suhteid välja ei toonud, siis valikvastustes valiti armastus kaheksal korral üheksast. Armastus on küllaltki lai mõiste, ent siin on selle all mõeldud empaatiat, lahkust, abivalmidust, lojaalsust, patriotismi ning andestamist. Järgmised, mida valiti olid õiglus (hea otsustusvõime ning võime prioriteete seada), mida valiti kuuel korral, ja tarkus, mida valiti samuti kuuel korral. Õigluse all on silmas peetud õiglustunnet, austust, vastustust, ausust ja sallivust. Viiel korral toodi välja meelekindlust, mille alla käivad ka püsivus, visadus, kannatlikkus ja vastupidavus. Ka moraalne terviklikkus, mille alla käivad sõnapidamine, enese vastu aus olemine ja moraalsed põhimõtted, leidis märkimist esimese viie hulgas. Seda toodi välja neljal korral.

Kui armastus välja arvata, siis ülejäänud valikud õpetajatel kattusid kuna ausus, mis isiklikes väärtustes esikohale tuli, käis õigluse mõiste alla nagu ka sallivus. Veidi kummalisena tundus see, et alandlikkust, mille alla käib eneseteadlikkus ja valmisolek oma vigu tunnistada ning nende eest vastutust kanda, leidis mainimist vaid kahel korral. Võib-olla on põhjuseks see sõna ise- alandlikkus, mis paljudele ilmselt tekitab tunde, et peab ennast kuidagi alandama hakkama. Ent tegelikult oma vigade tunnistamine ei alanda ju inimest, vaid näitab, et ta on valmis oma tegude eest vastutust võtma. Tänuhinnast aga ei toonud õpetajad kordagi välja, ehkki selle alla käib ka enesele antu hindamine. Huvitav, kas kõik on siis nii enesestmõistetav, et ei olegi vaja millegi eest tänulik olla?

Õpilased (vt joonis 5) tõid isiklike väärtustena vabavastusega küsimuses välja kõige rohkem suhted, tarkuse ja hoolivuse. Viimases küsimuses toodi armastust välja 63 korda ning õiglust valiti 34 korral. Tarkust toodi välja 53 korral ning üsna palju märgiti ka positiivset hoiakut (45), mille alla käivad ka entusiasm, lootus, paindlikkus ning huumorimeel. Veel toodi välja moraalset terviklikkust (21 korda). Sarnaselt õpetajatele tõid ka õpilased alandlikkust ja tänuhinnast üsna vähe välja. Alandlikkust viiel ja tänuhinnast seitsmel korral. Õpilaste, kes on PSHG-s õppinud alates 5. klassist, ja õpilaste, kes on PSHG-s õppinud alates 10. klassist, vahel erinevusi polnud.

Selles alapeatükis tulid esile järgmised arvamused:

- Õpilaste väärtusi vaadates võiks positiivsena esile tõsta seda, et noored väärtustavad perekonda, suhteid ja keskkonda. Neid väärtusi silmas pidades võib öelda, et PSHG

õpilastest sirguvad inimesed, kes on hoolivad ja empaatilised, kes väärtustavad suhteid ja perekonda ning oskavad hoida keskkonda. Minu jaoks rõõmustav oli, et noored ei pannud esiritta raha või majanduslikke väärtusi, vaid neid väärtusi, mis teevadki inimesest inimese.

- Õpetajad väärtustasid ausust, tolerantsust ja haritust.
- Õpetajate ja õpilaste väärtused langesid kokku sellistes väärtustes nagu sallivus ja ausus. Samuti väärtustasid mõlemad grupid haritust.
- Huvitav oli, et samal ajal kui õpilased tõid esile olulise väärtusena enesekehtestamisoskust, märkisid õpetajad teistega arvestamisoskuse. Samuti ei olnud õpetajate seas vabavastustes väärtusena esile toodud suhteid, keskkonda või isamaaarmastust ehk patriotismi.

3.2 Väärtused, mida PSHG õpilaste ja õpetajate arvates kujundab

Analüüsisides õpetajate vastuseid sellele küsimusele, tuli välja, et kõigi küsitletud õpetajate arvates kujundab PSHG kõige rohkem vastutust ja iseseisvust. Vastutust just vabaduse andmisega. Saades veidi rohkem vabadust, kui koolides tavaline, eriti just puudumisõigusega, peavad õpilased ise ka rohkem vastutust võtma. See õpetab ka seda, et õpitakse endale, mitte õpetajatele. Vastutustunde kujundamise juures tõid õpetajad välja ka eksamid ja aastatöö, kuna siis tuleb end kokku võtta, seada eesmärk ja selle saavutamiseks tööd teha. see distsiplineerib, õpetab ajaplaneerimist ning valmistab ette nii ülikooliks kui ka eluks üldiselt. Ka töökohal on vaja oskust oma aega oluliste ülesannete vahel jagada ning ette võetud projektid lõpule viia.

Järgmine väärtus, mida välja toodi oli haritus, mida kujundatakse akadeemiliste teadmiste väärtustamisega õppetöö kaudu. Ent harituse alla käib ka näiteks lai silmaring. Kuna lugeda on vaja lisaks kirjandusele ka näiteks psühholoogias ja filosoofias, siis esiteks arendab see lugemiharjumust ning teiseks annab teadmisi eri valdkondade kohta.

Õpetajad tõid välja ka hoolivuse ja sallivuse. Kuna kool on üsna väike, siis ilmselt just sellest tulenevalt on ka suhted nii õpilastel omavahel kui õpilastel õpetajatega teistsugused kui väga suurtes koolides. Hinnatakse õpilaste eripära ja originaalsust ning kooli juhtkonna ja õpetajate salliv suhtumine mõjutab ka õpilaste enda omavahelisi suhteid. Seetõttu on koolis ka kiusamist nii vähe ja üksteise suhtes ollakse sõbralikud.

Õpilased leidsid sarnaselt õpetajatega, et kõige rohkem kujundab PSHG vastutust ja kohusetunnet. Leiti, et õppenõukogu ning vajadusel puudumisõiguse äravõtmine motiveerivad pingutama ning vajalikud asjad ikka ära tegema. Ei teki karistamatuse tunnet vaid teadmine, et oma tegude eest tuleb ka vastutada.

Veel toodi välja, et PSHG kujundab hoolimist. Näiteks toodi, et rebaste ristimine pole alandav, nagu see tihti paljudes koolides kipub olema, vaid lõbus, ning vande andmine isegi pühalik. Kool on kui üks pere. Õhkkond on soe ja kodune. Kogunemised, koolilaager, mälumängud ja salongiõhtud süvendavad ühtsust veelgi. Ühtekuuluvustundest aga tuleneb see, et üksteisesse suhtutakse hästi ja sõbralikult, see omakorda hoiab ära norimise.

Veel märgiti õpilaste poolt ära loovus. Kuna õpilaste originaalsus ja initsiatiivikus on väga teretunud ning annavad õpilastele võimaluse koolielus kaasa lüüa, pakkudes ideid näiteks uute ürituste jaoks. Loovuse kujundajana toodi välja ka muusikajalugu huvitavate tegevuste poolest. Õpilaste jaoks meeldiv oli see, et ei õpita vaid fakte muusikaajaloo kohta, vaid ka lauldakse ning tehakse näiteks rütmiharjutusi, mis võivad lõpuks üsnagi lõbusaks osutada. Ka kooli juures tegutsevad huviringid nagu filmindus, koor ja näiteks väitlus arendavad loovust ja annavad õpilastele võimaluse end väljendada

Olulise väärtusena, mida PSHG veel kujundab tõid õpilased välja harituse. Laia silmaringi kujundavad näiteks mälumängud, salongiõhtud, see, et palju lugeda on vaja, huvitavad ained, mida paljudes koolides pole, nagu näiteks filosoofia, psühholoogia, eetika ja ladina keel. Ka valikained annavad palju juurde, siinkohal toodi näiteks kirjandust ja filmikunsti, praktilist psühholoogiat ja interlinguat. Suurepärased silmaringi arendajad on ka avalikud loengud.

Mis veel PSHG juures väga positiivset vastukaja leidis, oli see, et väärtustatakse õpilaste isiklikke väärtushoiakuid ja usku. Nii on näiteks on lubatud hommikupalvused. Ka see, et väärtustatakse indiviidi, on oluline. Nii pälvib iga hea tulemus, ükskõik, mis alal, tunnustuse. Õpilased tõid välja ka selle, et kujundatakse viisakust, seda näiteks hommikutervitusega ning ka õpetajate ja õpilaste vahelise vastastiku austuse ülesnäitamisega.

Nende õpilaste, kes on õppinud PSHG-s alates 10. klassist, ja nende tulemuste vahel, kes on PSHG-s õppinud alates 10. klassist, erinevusi polnud. Mõlemad grupid leidsid, et kõige enam

kujundab PSHG vabaduse andmisega vastutust, iseseisvust ja kohusetunnet. Järgmiseks, mida kujundatakse, valiti kõige enam hoolivust, ühtsust ja teistega arvestamist. Kolmandaks enim märgitud väärtuseks tuli loovus.

Ka õpetajate ja õpilaste valikutes ei olnud märgatavaid erinevusi. Erinevusena võib välja tuua ainult selle, et õpetajate arvates kujundatakse haritust rohkem kui loovust. Kõik muu kattus. Nii õpilased kui ka õpetajad leidsid, et need kolm väärtust on PSHG-s enim kujundatud. Nende tulemuste põhjal võib öelda, et kooli moto: „Vabadus, loovus, vastutus“, iseloomustab PSHG-d tõesti hästi. Viies küsimus oli mõeldud nendele õpilastele, kes olid PSHG-sse õppima tulnud alates 10. klassist. Küsimus oli, et kas osatakse välja tuua midagi, mis PSHG-s on teistmoodi ja erilist. Vastuseid tuli päris mitmeid. Toodi välja seda, et PSHG-s antakse õpilastele rohkem vabadust, aga samas on ka ise vastutamist selle võrra rohkem.

Toodi välja ka seda, et õpetajate ja õpilaste vahelised suhted on paremad ja vabamad, eelkõige just õpilaste ja õpetajate vahelise vastastikuse austuse tõttu. Õpetajad võtavad õpilasi kui võrdväärseid partnereid ja seetõttu on üksteisesse suhtumine hea. Hästi positiivsena toodi välja ka seda, et direktor ei ole lihtsalt üks tähtis inimene oma kabinetis, vaid sõbralik ja tore isiksus, kes tunneb õpilaste vastu huvi.

Märgiti ära ka see, et õpetatakse sallivust, mistõttu koolivägivalla juhtumite arv on minimaalne ning kohe kui midagi sellist tekib, tegeldakse sellega. PSHG-s on palju rõhku ühtekuuluvusel ja peretundel. Seetõttu võib kooli tõesti nimetada teiseks koduks, kuna kool on hubane ja kodune koht, kus on hea olla.

Suur tähelepanu on laial silmaringil. Lugemine, teatriskäimine, hobid- kõik on iseenesest mõistetav. Suurem võimalus end väljendada, oma arvamust avaldada. Väärtustatakse indiviidi. Ükskõik mis alal edukalt tegev õpilane pälvib tunnustuse. See annab ka õpilastele sõnumi, et koolis hoolitakse temast ning sellest, mida ta teeb. Annab ka võimaluse tunda, et tema üle tuntakse uhkust.

Selles alapeatükis oli huvitav tõdeda, et paljuski langesid väärtused, mida respondendid isiklikult väärtustasid ja väärtused, mida PSHG kujundab kokku. Seega õpivad ja töötavad küsitletavad keskkonnas, mis toetab nende isiklikke väärtusi ja teistpidi on nad ise selle keskkonna kujundajad läbi oma väärtuste.

Väga meeldiv oli, et nii õpetajate kui õpilaste arvamused väärtustest, mida PSHG kujundab langesid suures osas kokku. Esile toodi loovust, vastutust, kohusetunnet, iseseisvust ja haritust. Märkimist leidsid õpetajate ja õpilaste vahelised soojad suhted ning see, et kool on nagu väike perekond. Märgiti ka, et õpetajad ja juhtkond ei ole kaugel seisvad vaid annavad oma isikliku olemusega eeskuju, seda eriti viisakuse osas. Väga positiivset märkimist leidis ka see, et noortel lubatakse olla nemad ise ning esile toodi hommikupalvusi ja kooli positiivset suhtumist inimeste usulistesse hoiakutesse.

3.3 Väärtused, mida õpilaste ja õpetajate arvates peaks PSHG-s rohkem kujundama

Kolm õpetajat üheksast tõi välja, et kindlasti oleks veel rohkem vaja kujundada vastutust. Ent kõige rohkem (viiel korral) märgiti ära, et loovus, mis kooli algusaastatel oli silmapaistev, on nüüd veidi kaduma läinud ning et loomingulisusele oleks kindlasti vaja rohkem tähelepanu pöörata. Õpetajad pakkusid välja, et võib-olla võiks koolis veel mingeid huvialaringe juures olla, ent midagi konkreetset ei soovitanud.

Mida veel PSHG õpetajate arvates peaks rohkem kujundama oli entusiasm ja initsiatiivikus. Pakuti välja, et ehkki õpilastel on võimalus ise üritusi ja ideid välja pakkuda ning neid organiseerida, tuleks neid selles valdkonnas võib-olla veel rohkem julgustada.

Õpetajad eriti mingeid soovitusi ega uusi ideid välja ei toonud. Võib-olla on põhjuseks see, et kui töötada koolis juba pikemat aega, tekib teatud rutiin ja ollakse juba harjunud asjadega nii, nagu nad on. Või vahest on asi selles, et õpetajad on konservatiivsemad kui õpilased ja ehkki see on enamasti hea, siis mõningatel puhkudel võib see takistuseks osutada. Näiteks kui nähakse, et mingid asjad toimivad hästi, siis jäädaksegi neisse kinni ja ei taheta uuendusi.

Torokoffi sõnul on (Koostöökultuur...2003) areneva organisatsiooni üheks tunnuseks avatus uutele ideedele, uute õpetamisvormide ning meetodikate leidmine. Tahaks loota, et PSHG on kool, mis ei jää puhkama vanadele loorberitele vaid püüdleb ja areneb kogu aeg edasi.

Õpilased, kes on PSHG-s õppinud alates 10. klassist, tõi välja, et kõige rohkem oleks vaja pöörata tähelepanu suhteõpetusele, mida toodi välja 32-l korral. Õpetada just seda, kuidas

suhteid hoida, sest suhteid luua oskab igäüks. Tuua esile, miks suhted on kasulikud ning kuidas nad toimivad. Suhted on väga oluline osa meie elust ning alati pole vanematelt võimalik õppida, kuidas olla hea lapsevanem ja armastav abikaasa, kuna sageli pole lastel perekonnas õigeid mudeleid ees. Õpilased, kes on PSHG-s õppinud alates 5. klassist panid samuti esikohale suhted, mida toodi välja 24 korda. See näitab selgesti, et noored tunnevad vajadust õppida kuidas luua ja hoida terviklikke suhteid.

Lääne politseiprefektuuri territooriumil viidi kuue maakonna kaheteistkümnes koolis läbi uuring, kus küsiti noortelt, kas ja millise kohtinguvägivallaga on nad kokku puutunud. Uuringu tulemusena selgus, et iga teine 15 – 18- aastane noor on kogenud lähisuhtevägivalda, iga viies noor on kokku puutunud selle füüsilise vormiga. Ligi pooled teavad kedagi, kelle partner on vägivaldne. Need noored on väga sageli kogenud ka ise lapsepõlves perevägivalda. (Sool 2008)

Uurimuse läbiviija koos ohvriabiga on käinud uurimuse tulemusi ning võimalikke lahendusi ka koolides tutvustamas ning see on õpilaste seas väga positiivset vastukaja leidnud. Sellele uurimustulemusele toetudes ja vaadates ka PSHG õpilaste vajadusi ja arvamust, arvan küll et PSHG võiks võtta gümnaasiumi õpilastele ühe valikaine juurde. Näiteks suhteõpetus või perekonnaõpetus. Ning miks mitte teha seda koostöös teemast teadlike psühholoogide ning ohvriabi töötajatega?

Järgmine, millele õpilaste arvates oleks vaja rohkem tähelepanu pöörata, on austus, mida märgiti 14 korda. Põhjenduseks toodi, et kõikidesse õpetajatesse ei suhtuta lugupidavalt ega austusega, seetõttu oleks tundides vaja rohkem distsipliini. See on huvitav, kuna võiks arvata, et noortele just meeldib suur vabadus ja see, kui kontroll ning distsipliin on minimaalsed. Õpetajad ei toonud lugupidamatust kordagi välja, kas siis seetõttu, et nad pole seda tähele pannud, või äkki hoopis seetõttu, et nad ei teadvusta seda probleemina.

Väga huvitava erinevus, mis nende õpilaste, kes on õppinud PSHG-s alates 10. klassist, ja nende vahel, kes on PSHG-s õppinud alates 5. klassist, oli see, et need, kes olid kooli tulnud kümnendast klassist tõid lugupidamatust probleemina rohkem välja. Samas kui õpilased, kes on õppinud PSHG-s alates viiendast klassist, märkisid austuse puudumist vaid paaril korral.

See tulemus tekitab küsimuse, et kas uued tulijad on kriitilisemad kui need, kes on juba kauem koolis õppinud või on nii öelda „vanad olijad“ juba kõigea harjunud ning leiavad, et lugupidamatu suhtumine mõningatesse õpetajatesse ongi vastuvõetav ning normaalne.

Õpilased tõid välja ka selle, et erinevate õpilaste isikupära ja võimetega peaks rohkem arvestama. Mitteamakadeemilistes ainetes nagu kehaline kasvatus, muusika ja kunst võiks hindeid panna selle järgi kui palju keegi pingutab ning aja jooksul areneb mitte normide täitmise järgi. Seda tõi välja 21 õpilast.

Õpilased pakkusid ka välja, et võib-olla võiks ka hoolivusele ja ühtsusele veel rohkem tähelepanu pöörata. Näiteks gümnaasiumi ja progümnaasiumi õpilaste vahel. Soovitati, et väga tore oleks näiteks selline traditsioon, et igal uuel viienda klassi õpilasel oleks nii öelda vanem õde või vanem vend gümnaasiumi astmest, kellega ta saaks juttu ajada ja kes oleks valmis teda vajadusel ka aitama. See aitaks võib-olla paremini kooli sisse elada ja tekitaks veelgi suurema ühtekuuluvuse ning peretunde.

Veel toodi sarnaselt õpetajatele välja ka seda, et tuleks initsiatiivikust rohkem kujundada, ent õpilased pakkusid ka variandi, kuidas seda teha. tehti ettepanek, et huvilistele võiks olla mingi lisaaaine nagu näiteks algaja ettevõtja, mis sarnaselt majanduse valikainele annaks informatsiooni majanduse algtõdedest ja pakuks ka võimaluse noortel endil end proovile panna luues näiteks oma firma.

Toodi välja ka, et oleks vaja rohkem väärtustada tervist. Seda toodi välja 16 korda. Nii mõnigi õpilane tegi ettepaneku, et koolis võiks olla rohkem suitsu, alkoholi ja narkootikumide vastast propagandat ja et noorte teadlikkust nende ainete kahjulikkusest tuleks tõsta. Veel märgiti ära, et patriotismi tuleks veel rohkem arendada, ehkki riigikaitse valikkursust toodi selle kujundajana väga esile.

Sarnaselt õpetajatele tundsid ka õpilased, et loomingulisusele võiks rohkem tähelepanu pöörata. Pakuti välja, et ainetes, nagu näiteks kunstiajalugu võiks teha koostööd näiteks kunstikooliga, kutsuda kunstnikke tundidesse rääkima ning käia rohkem näitustel ja nende üle hiljem arutleda. Muusikaajaloos võiks samuti olla: käia koos kontsertidel ja hiljem nende üle arutleda, kutsuda muusikuid rääkima. See kõik arendaks silmaringi ja oleks huvitav. Pakuti välja ka, et teistes

ainetes võiks teha rohkem grupitöid ja uurimusi, mille kohta hiljem ettekanne teha. see arendaks koostöötamise oskust ja ka enesekindlust klassi ees rääkimise osas.

Selle alapeatüki analüüs oli minu jaoks kõige põnevam, sest selles osas tuli esile väga palju häid ideid ja mõtteid, mis on praktikas rakendatavad ja annavad uurimistööle konkreetse väärtuse.

Selles osas tulid esile järgmised arvamused:

- Õpilaste poolt pakuti välja uusi põnevaid valikained, mis aitaksid noortel tulevases elus paremini hakkama saada. Siinkohal tooks esile just suhtlemis- või perekonnaõpetuse vajalikkuse kui ka algaja ettevõtja valikkursuse.
- Õpilaste poolt tuli ka häid ettepanekuid, kuidas teha loovamalt muusika ja kunstitude ning arendada inimeste armastust spordi vastu. viimane ei tohiks sõltuda normidest vaid igapäevase panusest ja võimekusest.
- Ääretult põnev oli ettepanek aidata uutel viienda klassi õpilastel kooliellu sisse elada „vanema õe“ või „vanema venna“ abil. Antud liikumine on Ameerikas väga levinud ja ka Eestis on projektipõhiselt seda kasutatud. Küll mitte tavakoolielus vaid probleemsete laste toetamiseks.
- Vajalik ettepanek oli ka tervise väärtustamine ning erinevate loengute kooli toomine, kus räägitaks narkootikumide ja muude tervistkahjustavate ainete kahjulikkusest. Teema on pealegi noorte seas väga aktuaalne ning neid loenguid võiksid tulla andma inimesed, kes igapäevaselt nende probleemidega tegelevad (väga hea loengupidaja on näiteks Mare Liiger).
- Huvitav oli ka õpilaste vajadus distsipliini järele, mis ilmselt osade õpetajate tundides puudub. Ka see on mõtlemis- ja arenemiskoht juhtkonnale.

3.4 Küsitletute suhtumine väärtuskasvatuse

Peaaegu kõik küsitlustele vastanud õpetajatest leidsid, et väärtusi on koolis väga vaja kujundada, aga mitte kampaania korras. Põhjuseid selleks toodi mitmeid.

Toodi välja, et:

- Koolis on alati väärtusi kujundatud ning et väärtused kuuluvad inimese juurde.

- Inimene ei saagi olla täisväärtuslik, kui tal ei ole kindlaks kujunenud väärtusi.
- Väärtused on need, mis kujundavad isiksust.
- Koolis väärtuste kujundamine täiendab kodu kasvatust.
- Laps veedab koolis pea rohkemgi aega kui kodus ning kodusid on erinevaid. Mõnedes kodudes ei ole väärtused ja väärtushinnangud paigas ja siis tuleb neid koolis kujundada.
- Oli ka üksikuid mõtteid, et väärtusi eraldi kujundada ei ole mõtet ja et nende ise kujundamine võib isegi ohtlik olla. Õnneks ei olnud sellist suhtumist palju. Suurem osa õpetajaid sai aru, et väärtustega ja nende kujundamisega tuleb tööd teha, kuna väärtused ei kujune iseenesest.

Huvitav oli, et mitte ükski õpetaja ei toonud esile seda, et koolis kujundatakse väärtusi väga palju läbi õpetaja isiksuse. Näiteks kui koolis tahetakse kujundada väärtusena viisakust, siis aitabki kõige rohkem see, kui õpetajad ise annavad eeskuju, kuna inimesed õpivad kõige rohkem sellest, mida me teeme, mitte sellest, mida räägime. Nii, et kui koolis võetak eesmärgiks mingeid väärtusi kujundada, siis peavad õpetajad ka ise need läbi mõtlema. Juhul kui õpetaja ütleb, et ta väärtustab sõnapidamist, aga ise alati nii ei käitu, siis saavad noored vastupidise sõnumi.

Kui me räägime koolist, kui väärtuste kujundajast, siis on siin kaks tasandit: kool kui organisatsioon väärtuste kujundajana ja õpetajad kui väärtuste kujundajad ning nende isiklik eeskuju. Esiteks kooli juhtkond ja õpetajad mõtlevad läbi, milliseid väärtusi tahetakse kujundada ja teiseks tuleb ise oma eeskujuga olla väärtuste kujundaja. See on nii nagu perekonnaski. Kui vanemad tahavad, et laps oleks korraarmastaja ja elaks tervislike eluviiside järgi, aga ise ei järgi neid põhimõtteid, ei ole nad just kõige paremaks eeskujuks. Tuleks meeles pidada vana tõde, et eeskuju ei võeta mitte sõnadest vaid tegudest.

Ka õpilased olid valdavas enamuses selle poolt, et koolis on vaja väärtusi kujundada. Leidus küll ka mõte, et kooli ainukeseks ülesandeks on anda akadeemilisi teadmisi ning et väärtused peaks iga inimene endale ise kujundama, ilma, et kool sellesse kuidagi sekkuks. Õnneks oli sellisel arvamusel 87-st küsitletud õpilastest ainult üks.

Õpilased tõid välja kooli suure osatähtsuse noorte iseloomu kujundamisel. Koolil on võimalus anda õpilastele baas edasiseks eluks, kuna kool ja kodu koos loovad inimesele eluks vajaliku vundamendi. Paljudes peredes on väärtused paigast ära või vanematel pole piisavalt ega, mida

lastele pühendada, järelikult sellisel juhul jääb koolile suurem vastutus. Õpilased veedavad koolis väga suure osa oma ajast ning nad on ka just sellises eas, et on parim aeg nende väärtusi kujundada, kuna noor veel areneb ja pole veel täiesti väljakujunenud isiksus. Õpilaste väärtusi kujundavad eeskujud: nende sõbrad koolis ja õpetajad oma käitumise ja suhtumistega. Kuna õpilased tõid selle välja, näitab see selgesti, et nad jälgivad õpetajaid ja kooli juhtkonda. Kui õpilastelt nõutakse õiget käitumist mingitest valdkondades, on loomulik, et nad vaatavad, kas nõudja ise ka oma sõnadest kinni peab ja talitavad sellele vastavalt. See kõik kujundab ka õpilaste suhtumist, nii õppetöösse kui ka kooli ja õpetajatesse.

Eri aegadel kooli tulnud õpilaste arvamused läksid selles teemas väga kokku ning erinevusi ei esinenud. Ka õpilaste ja õpetajate arvamused olid üldjoontes samad. Toodi välja eriti seda, et õpilased veedavad koolis suurema osa oma päevast (vähemalt vanemates klassides) ning et võib juhtuda, et kooli roll väärtuste kujundajana on isegi et suurem kui kodu oma.

Väga huvitav asi, millele õpilased tähelepanu pöörasid, oli see, et koolis on vaja väärtusi kujundada, kuna sageli ühiskonnas väärtustele eriti suurt tähelepanu ei pöörata. Liberaalne ühiskond ei julge tuua välja konkreetseid väärtusi, kartes solvata neid, kes nende väärtustega ei nõustu, kartes rikkuda kellegi vabadust ja õigusi. See on ühiskonna tegelikult probleemideni viinud. Ühiskond, mis ei põhine selgetel ja konkreetsetel väärtustel, on tegelikult kaduv ühiskond.

Kui mõelda suurtele impeeriumitele, näiteks Rooma impeeriumile, mille languse alguseks oli inimeste moraalne allakäik, mis lõpuks tõi kaasa suure riigi kadumise, siis peab märkima, et moraalsetel ja sotsiaalsetel väärtustel on oluline roll mitte ainult inimese kui indiviidi jaoks, vaid ka ühiskonna jaoks tervikuna. Koosneb ju ühiskond ja riik inimestest. Kui ühiskond väärtustab rohkem tarbimist, hetkelisi naudinguid ja nooruskultust, siis see ühiskond on suures hädas laostunud ning hakkab alla käima.

Õpilased, kes oskavad selliseid nähtusi ühiskonnas tähele panna ja probleeme tõstatada, annab lootust, et kõik ei ole kadunud. Probleemi tunnistamine on esimeseks sammuks lahenduste poole. Täna noored on homsed otsustajad, sellistele noortele tasub panustada ja tasub ka nende väärtuskasvatusega süsteemselt tegeleda.

Ausus, moraalne terviklikkus, empaatia, distsipliin, perekonna väärtustamine on alati olud ühiskonda tugevdavaks ja edasiivaks jõuks.

Antud alapeatüki vastuseid analüüsides võib tõdeda, et nii õpilased kui õpetajad suhtuvad väärtuskasvatusse positiivselt ja leiavad, et sellega tuleb tegeleda. Meeldiv oli teada saada, et noored panevad tähele ühiskonnas toimuvat ja oskavad olla konstruktiivselt kriitilised.

KOKKUVÕTE

Käesoleva uurimustöö eesmärgiks oli uurida Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi õpetajate ja gümnaasiumiõpilaste suhtumist väärtuskasvatusse, uurida, milliseid väärtusi peetakse oluliseks, milliseid väärtusi PSHG-s küsitletute arvates kujundatakse ja millistele väärtustele tuleks veel tähelepanu pöörata.

Antud uurimustöös ei olnud hüpoteese, kuna ma ei soovinud midagi tõestada vaid uurida hetkeolukorda. **Uurimustöös püstitasin järgmised küsimused**, millele küsitlusi koostades keskendusin:

- *Milliseid väärtusi gümnaasiumi õpilased ja õpetajad oluliseks peavad?*
- *Milliseid väärtusi PSHG küsitletute arvates kujundab ja mida oleks veel vaja kujundada?*
- *Kas ja miks on koolis üldse vaja väärtustele tähelepanu pöörata?*

Töö oli jagatud kaheks osaks: teoreetiliseks ning uurimuslikuks.

Teoreetilisest osast tuli välja, et väärtuskasvatuseks on mitmeid erinevaid meetodeid. On traditsiooniline käskude-keeldude kasvatus, ratsionalistlik kõlbluskasvatus, iseloomukasvatus ning integreeriv eetiline kasvatus.

Väärtuskasvatusega tegeldakse laialdaselt üle kogu maailma. USA-s on loodud Iseloomukasvatuse Ühing ning ka Eestis on asunud tegema väikeseid samme. Näiteks on töötatud välja riiklik programm “Eesti ühiskonna väärtusarendus 2009-2013”, et hoida ja arendada erinevaid väärtusi.

Esimene küsimuste blokk lähtus esimesest uurimusküsimusest. Sellest tuli välja, et õpetajate ja õpilaste isiklikes väärtustes oli nii sarnasusi kui ka erinevusi. Sarnasustena võiks välja tuua näiteks seda, et nii õpetajad kui ka õpilased väärtustavad haritust ning ausust. Suurim erinevus aga oli see, et õpilased väärtustasid väga suhteid, ent õpetajad ei toonud suhteid ega perekonna väärtustamist kordagi esile. Huvitav oli ka see, et kui õpilased tõid olulise väärtusena välja enesekehtestamisoskuse, siis õpetajad tõid välja hoopis teistega arvestamise oskuse.

Teine uurimusküsimus keskendus nendele väärtustele, mida PSHG kujundab. Selles punktis langesid nii õpetajate kui õpilaste väärtused suuresti kokku. Toodi välja vastutus ja iseseisvus, mida kujundatakse eelkõige suurema vabaduse andmisega. Veel märgiti ära loovus ning haritus. Laia silmaringi kujundajana nähti nii avalikke loenguid ja mälumänge kui ka salongiõhtuid. Nii õpilased kui õpetajad leidsid ka, et kool kujundab hoolivust ning tekitab ühtse perekonna tunde. Selle bloki analüüsi tulemustest selgus, et kooli moto: „Vabadus, loovus, vastutus“ õigustab end täiesti, kuna nii õpilased kui õpetajad leidsid, et just neid väärtusi PSHG kujundab.

Sarnasusi õpetajate ja õpilaste vahel oli ka viimase uurimusküsimuse osas, mis keskendus sellele, milliseid väärtusi tuleks PSHG-s veel kujundada. Nii õpetajad kui ka õpilased tõid välja, et võiks rohkem kujundada loovust ning initsiatiivikut. Õpetajad leidsid ka, et rohkem peaks kujundama vastutust. See, et õpilased suhteid väga väärtustavad, tuli esile ka selles blokis, kuna väga paljud tegid ettepaneku pöörata rohkem tähelepanu suhete hoidmisele ning vägivaldse suhte ära tundmisele. Õpilaste arvates oleks veel vaja kujundada ka austust ja lugupidamist õpetajate suhtes ning distsipliini tundides. Toodi välja ka, et iga õpilase isikupära ja võimetega peaks rohkem arvestama, seda just mitteakadeemilistes ainetes nagu kehaline kasvatus, kunst ja muusika. Õpilaste hulgas leidis äramärkimist ka tervis ning, et tervise väärtustamisele tuleks rohkem rõhku panna.

Selles osas anti ka väga palju soovitusi ning tehti **järgmised ettepanekud:**

- Ainetes nagu kunst ja muusika võiks käia rohkem näitustel ning kontsertidel ning hiljem nende üle arutleda. Kunstnikke ja muusikuid võiks ka näiteks mõnda tundi rääkima kutsuda.
- Kuna tervist oleks vaja rohkem väärtustada, võiks teha rohkem suitsu, alkoholi ja narkootikumide vastast propagandat, et tõsta õpilaste teadlikkust nende ainete kahjulikkusest.
- Et suurendada ühtsust ka gümnaasiumi ja progümnaasiumi vahel, võiks olla kohandus „vanem õde, vanem vend“ süsteemist. Kui igal viienda klassi õpilasel oleks selline „vanem õde“ või „vanem vend“, kes oleks valmis vajadusel aitama ja kuulama, oleks neil märksa kergem sisse elada.
- Lisaks olemasolevatele valikainetele võiks olla lisaks ka näiteks „algaja ettevõtja“ ning suhteõpetus, kuna vajadus selle järele on suur.

Uurimustöö tulemused olid huvipakkuvad ning loodetavasti võivad tuua ka kasu Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi veel paremaks ning väärtustekesksemaks kujundamisel. Meeldivaks üllatuseks oli õpilaste positiivne meelestatus antud teema suhtes ning valmisolek panna kirja oma arvamusi ning teha ettepanekuid.

Mis oli minu jaoks väga huvitav tulemus, oli see, et üldiselt need õpilased, kes olid kooli tulnud alates kümnendast, oskasid neid väärtusi, millele oleks veel tähelepanu vaja pöörata, rohkem välja tuua. Võib-olla viitab see sellele, et juba pikemat aega koolis õppinud õpilased on nii harjunud, et ei soovigi midagi muuta.

Antud töö uuris süvendatult ühe kooli väärtusi ning suhtumist väärtuskasvatusse. Kuna töö käigus leidsid kõik uurimisküsimused vastuse ja andsid piisavalt uut informatsiooni, mida kool saab ka kasutada, on uurimustöö järelikult oma eesmärgi saavutanud. **Edasiseks uurimissuunaks** võiks olla võib-olla selle teema edasiarendus suuremas mastaabis. Võiks näiteks võtta ette kõik Pärnu linna koolid ning sealt saaks välja tuua, kas erinevates koolides hinnatakse ja kujundatakse erinevaid väärtusi, ning kui nii, siis saaks analüüsida selle põhjuseid.

KASUTATUD KIRJANDUS

Eestimaalaste... = *Eestimaalaste moraal ja väärtushinnangud 2003*. 2003.

<http://www.ekn.ee/dokumendid/2003/sots2003.pdf>

Haydon, Graham. 2006. *Values in Education*. London: continuum.

Lagerpetz, Mikko. 1999. *Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsioloogias*.

<http://www.ehi.ee/erialad/sotsioloogia/materjalid/kvalitatiivsed>

Koik, Aire. 2008. *Minister Lukas: Eesti lapsed ja noored vajavad väärtuskasvatust*

<http://www.hm.ee/index.php?049913>

Koostöökultuur... = *Koostöökultuur koolis*. 2003. Pärnu: Tartu Ülikooli Pärnu kolledž

<http://www.ekn.ee/dokumendid/2003/sots2003.pdf>

National... = *National and State Schools of Character Awards Program Overview*

<http://www.character.org/index.cfm>

Pojman, Louis. 2005. *Eetika. Õiget ja väära avastamas*. Tallinn: Tartu Ülikooli eetikakeskus.

Pöld, Peeter. 2006. *Lastest tuntakse meid*. Tartu: Ilmamaa.

Riiklik... = *Riiklik programm "Eesti ühiskonna väärtusarendus 2009-2013"*

http://www.eetika.ee/arendus/riiklik_programm/riiklik_programm/

Sool, Silvia. 2008. *Noorte lähisuhteid varjutab vägivald*

[http://www.pfm.ee/index.php?id=21&tx_ttnews\[pS\]=1225490400&tx_ttnews\[pL\]=2591999&tx_ttnews\[arc\]=1&tx_ttnews\[pointer\]=1&tx_ttnews\[tt_news\]=7650&tx_ttnews\[backPid\]=20&cHash=1b1a483bb9](http://www.pfm.ee/index.php?id=21&tx_ttnews[pS]=1225490400&tx_ttnews[pL]=2591999&tx_ttnews[arc]=1&tx_ttnews[pointer]=1&tx_ttnews[tt_news]=7650&tx_ttnews[backPid]=20&cHash=1b1a483bb9)

Sutrop, Margit. 2005 *Eesti kohast Euroopa väärtusruumis*.

<http://www.eelk.ee/ettekanne.php?id=30>

Sutrop, Margit. 2008. *Väärtuste integreerimine ainekavasse*

<http://www.ut.ee/curriculum/447191>

Väärtusarendusprogramm. 2009.

<http://www.eetika.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=539352/V%E4%E4rtusarendusprogramm.pdf>

Väärtused... = *Väärtused, iseloom ja kool. Väärtuskasvatuse lugemik*. 2009. Tartu: Tartu Ülikooli eetikakeskus.

Väärtuskasvatuse... = *Väärtuskasvatuse rändauhinnad 2009*. 2009

<http://www.eetika.ee/arendus/randauhinnad/>

VALUES EDUCATION IN THE PSHG

SUMMARY

Objective of this research was to examine the attitudes of teachers and high school pupils at the Pärnu Sütevaka Private High School of Humanities (PSHG) towards the value teaching, to examine which values are considered important, what values are being shaped in the PSHG and values to which should be paid more attention.

As I did not want to prove anything but to examine the current situation the research did not have any hypotheses. While compiling enquiry I focused on the following questions:

- *What values are important to high school students and teachers?*
- *Which values PSHG is already shaping according to the respondents and which values would still need to be developed?*
- *Does the school need to pay attention to the values at all, and why it is necessary?*

The work was divided into two parts: theoretical and exploratory.

In the theoretical part it turned out that there are several different methods in value teaching. There is the traditional command–forbiddance education, rational moral education, character education and integrative ethical education.

Value teaching is widely practiced all over the world. For example in USA there has been established the Character Education Partnership and Estonia has also taken small steps. For example there has been developed a national program „Value Development in the Estonian Society 2009-2013“, in order to maintain and develop the range of values.

The first block of questions was based on the first question mentioned before. Turned out that teachers' and students' personal values had both similarities and differences. Similarities could be pointed out, for example, that both teachers and students value the education, intelligence and honesty. The biggest difference, however, was that the students valued relationships really much,

but the teachers did not mention valuing the relationships or the importance of the family at all. Also was interesting that when the students brought up that the self-assertion is very important ability, then the teachers brought up that considering with others is important.

Second question focused on those values that are being shaped in the PSHG. In this point, the teachers' and students' thoughts were quite similar. Mostly brought up values were responsibility and autonomy, which are shaped especially by giving more freedom. What were also mentioned were creativity and the intelligence. These values are being shaped by public lectures and quizzes. Both the students and the teachers felt that the school is developing caring and feels like family. The analysis results of this block showed that the school's motto: "Freedom, creativity, responsibility" justifies itself completely, as both the students as teachers found that these are values PSHG shapes.

Similarities between the teachers and students were also about the **last question**, which focused on which values should be more developed in the PSHG. Both teachers and students brought up that there should be more creativity and initiative. Teachers also felt that responsibility should be more developed. The fact that the students highly value the relationship, was also identified in this block, as so many suggested to pay more attention to how to keep the relationships and how to recognize a violent relationship. Students thought that it would be also necessary to develop more respect towards the teachers and that there should be more discipline in the lessons. It was also pointed out that each student's personality and abilities should be considered, especially in not academical subjects such as physical education, art and music. Among students was also mentioned health and that valuing health should be more important.

In that part **following recommendations** were made:

- In subjects such as art and music there should be more visiting exhibitions and concerts and discussing them later. Artists and musicians could maybe also be invited to talk in some lessons.
- Since the health needs to be valued more, there should be more propaganda against smoke, alcohol and drugs in order to raise students' awareness of these matters' harmfulness.
- To increase the unity between the high school and the primary school, there could be the adjustment for "elder sister, elder brother," system. If any of the fifth graders would have the "elder sister" or "elder brother" who would be ready to help and listen, it would be much easier for them to get used to the school.

- In addition to the existing additional subjects there could be for example a "beginner entrepreneur" course and course about relationships.

Research results were interesting, and hopefully can bring benefits to the PSHG to make the school even better. Pleasant surprise for me was the students' positive attitude towards this issue and willingness to write their own opinions and make suggestions.

What was for me a very interesting result was that in general, those students who had been in the school since the tenth grade, were more willing to bring up which values would be more developed. Perhaps those who have already studied in school for a long time are used to everything and do not wish to change anything.

This research examined values in one school and the attitudes there towards the value education. As all the questionnaires mentioned before found answers and gave enough new information which could be helpful to the PSHG also, I can say that the research achieved its objective. Studies could be further, perhaps a development of this subject on a larger scale. For example, could take all the schools in Pärnu and examine if the values are different in different schools.

LISAD

Lisa 1 – Küsitluse näidis

Tere! Olen Helena Veike PH-st ja teen aastatööd teemal „Väärtuskasvatus PSHG-s“. Oleksin väga tänulik, kui võtaksite hetke aega ja täidaksite ära käesoleva küsitluse. Aitäh abi eest!

Õpetaja

Õpilane

Õppinud PSHG-s alates 5. klassist

Õppinud PSHG-s alates 10. klassist

1. Milliseid väärtusi Te peate oluliseks?

.....

.....

.....

.....

2. Milliseid väärtusi kujundab Teie arvates Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium? Kuidas?

.....

.....

.....

.....

3. Milliseid väärtusi Teie arvates PSHG-s veel tuleks kujundada? Kuidas?

.....

.....

.....

.....

4. Kas Teie arvates on üldse koolis vaja väärtustele tähelepanu pöörata? Miks?

.....

.....

.....

.....

5. Kui olete Sütevakas õppinud alates 10- st klassist, kas oskate välja tuua ka mingi erinevuse oma eelmise kooli ja Sütevaka vahel? Näiteks kus millistele väärtustele rohkem tähelepanu pööratakse?

.....

.....

.....

6. Palun järjestage viis enda jaoks kõige olulisemat väärtust:

- Tarkus (hea otsustusvõime, võime prioriteete seada)
- Õiglus (õiglustunne, austus, vastustus, ausus, sallivus)
- Meelekindlus (visadus, kannatlikkus, püsivus, vastupidavus)
- Enesekontroll (enesedistsipliin, võime rahuldust edasi lükata ja kiusatusele vastu panna)
- Armastus (empaatia, lahkus, abivalmidus, lojaalsus, patriotism, andestamine)
- Positiivne hoiak (lootus, entusiasm, paindlikkus, huumorimeel)
- Kõva töö (algatusvõime, eesmärkide seadmine, leidlikkus)
- Moraalne terviklikkus (sõnapidamine, enese vastu aus olemine, moraalsed põhimõtted)
- Tänuhinnatus (enesele antu hindamine, kurtmisest hoidumine)
- Alandlikkus (eneseteadlikkus, valmisolek oma vigu tunnistada ja vastutust kanda)